

Михайло Бігусяк

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Україна

**ДІАЛЕКТНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ У
НОМІНАЦІЇ СТРАВ ГОВІРОК ПРИКАРПАТТЯ**

**DIALECT DIFFERENTIATION AND DYNAMIC PROCESSES IN THE
NOMINATION FOOD DIALECTS PRYKARPATTYA**

Резюме

У статті вперше в українському мовознавстві досліджується діалектна диференціація та динамічні процеси у номінації страв, що побутують у прикарпатських говірках. Опис здійснено у тісному зв'язку з культурою етнічних груп, що населяють цей край: гуцулів, бойків, ополян (наддністрянців) та покутян на тлі інших українських діалектів і культурно-етнографічних зон Славії.

Ключові слова: діалектна диференціація, динамічні процеси, кулінарний дискурс, принципи номінації, карпатський ареал

В статье впервые в украинском языкознании исследовано диалектную дифференциацию и динамические процессы в номинации блюд, которые бытуют в прикарпатских говорах. Описание осуществлено в тесной связи с культурой этнических групп, населяющих этот край: гуцулов, бойков, ополян (надднестрянцев) и покутян на фоне других украинских диалектов и культурно-этнографических зон Славии.

Ключевые слова: диалектная дифференциация, динамические процессы, кулінарний дискурс, принципы номинации, карпатский ареал

This article was first studied linguistics in Ukrainian dialect differentiation and dynamic processes in the category of food that are prevalent in the Carpathian dialects. Description conducted in close connection with the culture of the ethnic groups: hutsul,

boyko, opolans (naddnistryantsiv) and pokutyans compared to other Ukrainian dialects, cultural and ethnographic zones Slavia.

Key words: dialect differentiation, dynamic processes culinary discourse principles nomination Carpathian area

Харчування як особливий культурний код народу, важлива складова тріади існування людини: їжа, одяг, житло, завжди було у полі зору етнологів, лінгвістів, оскільки саме в цих елементах відтворюється матеріальна й духовна культура людства, відображаються соціально-економічні умови, споконвічні міжетнічні зв'язки. Тематична група «Харчування» належить до найбільш архаїчного пласту лексики, дозволяє простежити тяглість харчових традицій українського народу, артефакти, у яких представлено сферу задоволення щоденних матеріальних потреб тої чи іншої етноспільноти. Ще О. Потебня наголошував, що власне лексичний склад мови найбільшою мірою фіксує і формує визначене уявлення про світ, його закони, просторово-часові зв'язки предметів і природних явищ – тобто мовну картину світу, яка у кожного народу є своєрідною, багатогранною, відображає різні форми співіснування мови і етносу, які ще недостатньо вивчені у лінгвістичній науці. Зважаючи на це, вивчення словникового складу народних говорів як джерела етнолінгвістичної інформації, як засобу осягнення лінгвокультури певного етносу є актуальним завданням як для етнолінгвістики, так і для діалектології.

Об'єктом наших зацікавлень є культурно-історична семантика народних назв на позначення рідких страв у говірках Івано-Франківщини, які належать до архаїчних діалектних утворень і є активnodіючими сьогодні, до того ж межують і століттями контактують із говорами інших слов'янських і неслов'янських мов. Метою дослідження є встановлення етнокультурних характеристик та способів їх представлення в цих номенах. Відповідно до мети плануємо вирішити такі завдання: виявити і систематизувати корпус лексичних одиниць логіко-понятійної групи «Назви їжі», її фрагменту: семантичного мікрополя «Назви рідких страв» в окресленій діалектній зоні; проаналізувати динамічні процеси у прикарпатській кулінарній термінології, зумовлені екстра- та інтралінгвальними чинниками; удосконалити етнолінгвістичні принципи опису діалектного слова з урахуванням культурно-історичних та регіональних впливів; виявити міжмовні та міждіалектні зв'язки народної кулінарної номенклатури Івано-Франківщини. У статті вперше в українському

мовознавстві описується динаміка та статика народного кулінарного дискурсу передкарпатських говірок у тісному зв'язку з культурою етнічних груп краю: гуцулів, бойків, ополян (наддністрянців) та покутян на тлі інших українських діалектів і культурно-етнографічних зон Славії.

Історіографія досліджень назв на позначення їжі бере свій початок у ХІХ столітті. Вперше загальну характеристику харчування гірського населення краю описує І. Вагилевич у статті «Нисculové, obyvatelévychodníhorochojiKarpatskeho». Про дослідників харчування гуцулів і бойків та їх праці можна почерпнути детальну інформацію в історико-етнографічних дослідженнях «Гуцульщина – історико-етнографічне дослідження»¹ та «Бойківщина – історико-етнографічне дослідження»², у статті В. Шелемех «Дослідження назв їжі в північному та південно-західному наріччях української мови»³. Серед чотирьох говорів: бойківського, гуцульського, наддністрянського, покутського, що побутують на Івано-Франківщині, найменш дослідженими залишаються покутські назви їжі та напоїв, яким присвячені дві етнографічні розвідки І. Голубовича «Народна пожива в Снятинському повіті» [НПСП: 48-70] та М. Паньківа «Народна їжа на Покутті».⁴ Нами також проаналізовано назви їжі та напоїв говірок досліджуваного ареалу, які відображені у регіональних діалектних словниках як джерело етнолінгвістичної інформації.⁵

Відповідно до кулінарної термінології виділяють назви рідких страв, які базуються на рідкій основі: на бульйоні, молоці, відварах з овочів чи фруктів, на квасі з додаванням різних гарнірів. Такі страви у народі називають першими. «Справжнім симфонічним блюдом» називає український борщ Л. Івшина і додає: «Це відповідає тому, що є в характері народу, – повага до продукту, вирощеного на своїй землі. Це наша візитівка...».⁶ У говірках краю побутує низка назв борщу, обов'язковими складниками якого є буряки і закваска.

¹ Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження : монографія, К. : Наукова думка, 1987. – с.203-214.

² Бойківщина: історико-етнографічне дослідження : монографія, К. : Наукова думка, 1983. – с.149-156.

³ В. Шелемех, Дослідження назв їжі в північному та південно-західному наріччях української мови, [в:] «Волинь Філологічна: текст і контекст». – Луцьк, 2010. – Вип. 9. – С. 190-197.

⁴ М. Паньків, Народна їжа на Покутті, Івано-Франківськ : Облполіграфвидав, 1991. – 20 с.

⁵ М.Бігусяк, Назви їжі та напоїв в регіональних словниках як джерело етнолінгвістичної інформації, [в:] «Етнос і культура». – 2013–2014. – № 10–11. – С. 89–96.

⁶ Л.Івшина, Про шлях до вільного світу, [в:] «Маршрут № 1». – 2015. – № 9(36), жовтень. – С. 3.

Слово *борщ* зафіксоване Є. Желехівським у його Словнику [Жел. МНС I:41] і є літературною нормою [НТСУМІ:127] і, на думку етимологів, має дві версії походження: пов'язане із праслов'янським **bъrsъ* 'борщівник', згодом назва страви; менш переконливе пов'язання із церковнослов'янським *обръзнути* 'скиснути' [ЕСУМ I:236].

Так за кольором розрізняють у всіх говірках *че^рвоний борщ(ч)* (слово *борщ* у досліджуваних говірках внаслідок апокопи набуває часто форми *борш*, у гуцульських говірках іноді вимовляється як *борш'ч*), *білий борщ*, *дзелений борщ*. Повсюдно на Івано-Франківщині варять червоний борщ за традиційними українськими рецептами. Білий борщ варили із світлого буряка (говірки Рогатинського району), а іноді так називають щавлевий борщ, заправлений великою кількістю сметани. Третя назва *дзелений борш* утворена за кольором щавлю, кваску, які є основними інгредієнтами такої страви.

Якслушно зауважує дослідниця Л. Борис, кольорова ознака чільної номінації пов'язана із семою 'пора року'. Якісно-відносні прикметники в номінаціях *зелений борш*, *молодий борш* імпліцитно виражають сему 'весна'⁷. Синонімами до назв *щавлевий борш*, *квасний борш*, *молодий борш*, *борш із шч'їўни'ку*, *борш із квас'ку*.

Є. Желехівський на досліджуваній території зафіксував назву *квасни'на* 'борщ' [Жел. МНС I:339], яка в даний час, за нашими спостереженнями, на означення борщу не вживається. Як відомо, борщ необхідно *зак'васн'увати*, *заквас'нити* 'приправити чимось кислим' [Вл. зап.]. Процес підготовки закваски у гуцульських говірках іноді називають 'стругати борщ' [СГГІБ:164].

У покутських говірках зафіксовано назву *пол'с'кий борщ* 'борщ із кислого червоного 2/3 і цукрового 1/3 частин буряків'⁸. Можливо, назва походить від того, що такий борщ в давнину варили поляки, що мешкали у цих краях. Тут же побутує назва *голий борщ*, який варили у піст, звичайно, без м'яса, присмачували олією. Повсюдно такий борщ називають *нісний борш*. У літню пору року часто варили *дзеровий борш* < *дзер* 'сироватка' або *борш на дзер'ї*. Назви побутують у покутських, перехідних покутсько-гуцульських та в південнонаддністрянських говірках. На Гуцульщині, Бойківщині, Покутті зафіксовано назву на означення різновиду борщу, який варили

⁷ Л.Борис, *Динаміка тематичної групи лексики їжі та напоїв у буковинських говірках* : дис. на здобуття наук. ст. канд. філолог. наук. – Чернівці, 2015. – с.119.

⁸ М. Паньків, *Народна їжа на Покутті*, Івано-Франківськ : Облполіграфвидав, 1991. – с.15

літом, *к'ісе'лиц'і(е)* [ОСБГ I:349-350]. Словник гуцульських говірок подає цю назву із двома значеннями: 1) рідка страва з кукурудзяної муки і буряка або фруктів; 2) кисіль [ГГКС:93]. Аналогічна семантика назви побутує у буковинських говірках [СБГ:200]. У говірці с. Сгодна Косівського району зафіксовано назву *боршч сли'вовий*. Аналітична назва *запа'лений боршч* побутує у покутських говірках Снятинського району, де атрибутивний компонент походить від дієслова *запа'лити* 'підсмажити муку' [Вл. зап.].

У календарній та сімейній обрядовості сему 'обрядовий' зараз набули такі назви: *п'іс'ний боршч*, *боршч з 'вушками / з к'репликами*, *бор'шчок / бор'шок* 'рідкий борщ, що подають у горнятках чи іншому посуді на весіллях, похоронах, сімейних святах'. На сьогодні спостерігаються певні зміни у маркуванні одиниць, пов'язаних з еквіполентною опозицією: *боршч(ч) з м'н'есом* – *п'іс'ний боршч(ч)*, оскільки в минулому під редукованою формою *боршч* розуміли останню назву, бо м'ясо їли тільки два рази на рік. У даний час *боршч(ч) з м'н'есом* редукується до *боршч(ч)*.⁹ З приводу цього побутує вислів: *боршч без м'н'еса то йе'зуна* [Вл. зап.].

У записках В. Шухевича знаходимо відомості про те, що борщ гуцули використовували також як гігієнічний засіб: «...тільки під неділю миють мужчини волос лугом, а жінчини та кучереві мужчини додають до лугу буракового борщу, щоби волос пускав, бо він за цілий тиждень склимакований (збитий)» [ШГ I:57]. Таке ж значення має *боршч* і в західноволинських говірках [МСЗвГ:75].

Зазначимо, що низка фразеологізмів із опорною лексемою *боршч* функціонує в підкарпатських говірках. Так у збірці приповідок, які зібрав, в основному, на Івано-Франківщині Степан Пушик, за нашими підрахунками, подано 25 таких паремій. Нами записано близько десятка ще неопублікованих народних прислів'їв. Окремі з них: *такий як боршч; боршч і каша – то їда наша; або боршч, або мухи; боршч і фасолі, і той у розсолі; їж боршч, пий боршч, ср-ку зморшч, аби не втік боршч; жінка поки боршч зварит, то може сім раз хлопови зрадити*. Є відповідь жінки також зрадливому чоловікові фразеологізмом: *Чи я тобі не варила боршчу з фасольками? А ти пішов до другої, наїв би сі грани*.

Назва цієї страви лягла в основу низки топонімів. Так, на Івано-Франківщині є село Борщів, присілки Борщівка, Верхній Борщів, а в Тернопільській області місто Борщів, в котрому щорічно відбувається фестиваль «Борщу».

⁹ Л.Борис, *Динаміка тематичної групи лексики їжі та напоїв у буковинських говірках* : дис. на здобуття наук. ст. канд. філолог. наук. – Чернівці, 2015. – с.116.

За даними етимологічного словника М. Габорака «Назви населених пунктів Івано-Франківщини», назви ці виводять від антропоніма Борщ, однак народні перекази засвідчують про походження назви села від страви. В давнину на території цього поселення проживав чоловік, що чумакував, тобто возив карпатську сіль на Поділля і Східну Україну. Одного разу він не повернувся. Його довго ждали, і дружина і мати виходили на шлях з надією зустріти чоловіка і сина. І кожного разу вони приносили з собою їжу: дружина – борщ, а мати – хліб. Цією їжею вони пригощали чумаків. Тому й назвали села, де вони жили, відповідно Борщевом і Хлібичиним [ННПІ:34].

Повсюдно у досліджуваних говірках на означення рідких страв уживається, переважно, номен ¹зуна у мовленні старшого покоління носіїв говірок і рідше – у мовленні молодих людей, котрі паралельно використовують також назву суп. Обидві назви є запозиченими: перша – з польської *zupa*, друга – з французької [ЕСУМ VI:476], яка є також літературною нормою [НТСУМ III:479].

Назви супів із номінативним мікрополем *зуна* у говірках мають відкритий характер, оскільки це описові назви із номенами інгредієнтів: *огир¹кова¹зуна*, *рижова¹зуна*, *го¹рхова¹зуна*, *зуна з на¹тини*, *зуна з к¹істом на фа¹сол¹их*, *зуна з к¹л¹оцками*, *п¹існа¹зуна*, *зуна з бара¹бол¹ими / манди¹бурко¹ю*, *га¹л¹он¹-зуна*, *гу¹л¹аї¹-зуна* тощо.

Від активного вжитку відійшли назви *зуна з на¹тини* <натина = лобода‘страва з лободи’ у гуцульських говірках [ГГКС:131], також у бойківських [ОСБГ I:478], у наддністрянських – *волок*, *волук* у цьому ж значенні – від *волок* ‘лобода’ [НРС:80-81]. Рідко вживаною є назва *га¹л¹он¹-зуна* <*gallop* з нім. ‘швидкий біг коня’ [ЕСУМ I:461], *гу¹л¹аї¹-зуна*, етимологія є прозорою. Практично загальна назва *зуна* накриває весь карпатський ареал¹⁰, буковинські говірки [СБГ:175], західнополіські [Ар. СЗПг:195], подане як діалектизм у СУМі [СУМ III:730] з єдиною ілюстрацією з творів І. Франка.

Досить поширеною у цьому ареалі є назва *йушка*, яка відома й в інших українських говорах [Грін. СУМ IV:533] та є літературною нормою [СУМ XI: 617]. Такий демінутив від *йуха*, назва також поширена в інших українських говорах, походить від праслов’янського **juxa* ‘юшка, соус’ і відома ще в російській, білоруській, польській, чеській і лужицьких мовах [ЕСУМ VI:527]. За нашими спостереженнями, до слова *йушка*, в основному, в сучасному мовленні додаються інгредієнти *грибна¹йушка*,

¹⁰Е. Гоца, *Назви рідких страв в українських говорах Карпат*, [в:] «Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. Праць». – Ужгород, 2000. – Вип. 3. – 108с.

¹рибна¹йушка, ¹йушка с ¹к'істом, ¹кур'іча¹йушка, ¹йушка з ¹курки / ¹індика і витісняється на периферію номен ¹йушка як назва конкретної рідкої страви. У покутських, наддністрянських говірках назва ¹йушка вживається у значенні 'кров' і звідси за¹йушитис'і(и) 'бути обкривавленим' або 'сильно розізлитися на когось'; аналогічне підтверджують народні вислови: *йак му даў / а в'ін аж за¹йушус'і(и); шо ти ¹йушишиси(и) до ¹мени.* Таку семантику фіксують також сучасні словники літературної мови [ВТССУМ :1420]. Короткий гуцульський словник подає також назву рідкої страви ¹йух¹варка, ілюструючи рецепт приготування її з етнографічної праці В. Шухевича [ГГКС:223]. У сучасному мовленні на означення супу із риби активніше вживається росіянізм *уха*, який витісняє інші українські назви *юха*, *юшка* [ЕСУМ VI:527].

Рідку страву з картоплі та різних приправ до неї іменують ¹йушка з ¹бул'би / *бара'бол'* / *манди'бурки* або *бара'бол'і* у ¹йушц'і, а в покутських та південнонаддністрянських говорах – ¹йуш(с)ц'і *бара'бол'і*, тобто відбулась редукція прийменника *у*.

Юшка відвареного курячого, яловичиноного чи свинячого м'яса у сучасному мовленні галичан іменується повсюдно переважно *бул'йон*, що є запозиченням із французької мови; фр. *bouillon* пов'язане з дієсловом *bouillir* 'кипіти, варити' [ЕСУМ I:293], однозвучне з гуцульським ¹бой¹ити – 'кипіти' [ГГКС:28]. У мовленні старшого та середнього покоління носіїв бойківських, гуцульських, наддністрянських говірок побутує паралельна назва *ро'с'іл(й)*, а в окремих покутських ¹росол [Вл. зап., Тисменицький р-н], в гуцульських – *росул*. На означення квасу з огірків чи квашеної капусти тут уживають *ро'с'іл*, а рідку страву із квашених огірків також іменують *ро'с'іл(й)* або *ро'сол'ник*, *росол'у(а)нка*, у гуцульських говірках *ро'с'іу*, *ро'с'іуница* 'страва з квашеної капусти, заправлена кукурудзяною мукою' [ГГКС:165-166], у бойківських – *росол'анка* [ОСБГ II:191]. Назви *ро'с'іл(й)*, *ро'с'іл'ниц'а* мотивовані спільним східнослов'янським утворенням *розсол* від праслов'янського **orzsolv* 'солоня рідина', від *soliti* 'солити' [ЕСУМ V:113], інші назви є суфіксальними утвореннями.

Поширеною стравою на Івано-Франківщині є *капус'н'а(и)к* 'рідка страва із квашеної капусти та картоплі, присмачена олією та цибулею тощо', яка у говірках побутує ще під назвою *ка'пусник*, однак відомі нам лексикографічні джерела таке найменування страви не фіксують, хоча воно є у реєстрі сучасних нормативних словників [СУМ IV:98; ВТССУМ:416]. Условнику наддністрянських говірок *капусняк* має лише одне значення 'дрібний дощ' [НРС:137]. У бойківському словнику М. Онишкевича подається назва ¹н'ідчи(а)с 'суп з крайніх листків капусти' [ОСБГ II:72]. Як

вважає Е. Гоца, така назва є спільним українсько-польським безафікським утворенням від дієслова *підчесати*, тобто обірвати листочки (пол. *podczesati*), що виникла в результаті усічення основи.¹¹

У лексиконі сучасних галичан уживаною є назва *сол'анка* 'рідка страва з квасними огірками, маслинами, лимоном тощо', що є російським запозиченням від первісної назви *селянка* [Вл.зап.]. Також у кулінарній номенклатурі поширена назва *суп-хар'чо*, значення котрого інформатор іронічно пояснила так: *суп-харчо – це коли зверху щось, а зі споду ніщо* [Вл. зап.]. Поступово традиційними стають сьогодні приготування весною *ок'рошки* 'холодна страва з квасу, овочів та м'яса'; запозичене з російської мови рос. *окрошка* 'те саме', пов'язане з *крошить*, якому відповідає укр. *кришити* [ЕСУМ IV:174], *шур'на*, *с'ур'на* 'міцний бульйон з баранини, часто заправлений овочами' [СІС:619], *бограч* 'пастуша наварна юшка' запозичене з угорського 'казан', яке походить з турецького 'мідний черпак, казанок' [ЕСУМ I:221]. Назва страви постала, очевидно, внаслідок метонімічного перенесення від назви казана, у котрому її готують.

Серед рідких страв із пшеничного борошна та молока поширеними є *затирка*, *зати'руха*, *за'тиранка*, *муч'і(а)нка*, у бойківських говірках *с'тиранка* 'затірка з рваного руками тіста' [ОСБГ II:253]; у наддністрянських – *галам'бец*, *чир* [НРС:89, 274].

Значна кількість назв, що побутують у цих говірках, містять сему 'несмачна, некалорійна їжа', внаслідок зміни системи харчування частково такі слова вийшли з ужитку або змінили свою семантику, у словнику подані з позначкою *знев*. Серед них такі назви: *гала'мата*, *тирбаўка*, *та'лапаўка*, *талапа'нина*, *ха'мула*, *хамул'енка*, *хлиста'виця*, *с'орбанка*, *джур*, *жур*, *дз'ама*, *дз'ема*, *з'ама*, *з'ема*. У ковалівському лексиконі професор М. Лесюк подає такий коментар до семантики страви: «Дзьима – рідина, сік, неякісна, несмачна рідка страва. Коли хтось просить дати щось, чого немає, може почути відповідь: *-а дз'ими с ста'рого в'іникане" хоч?*».¹² *л'орба*, *л'орга*, *бур'да*, *мочка*, *беўка*, *балан'да* [Вл. зап.].

Сему 'несмачна, некалорійна їжа' у родових назвах мотивує негативна конотація дієслова із семою 'звукова реалізація'; пор. *гала'мата* 'несмачна, некалорійна страва',

¹¹ Е. Гоца, *Назви рідких страв в українських говорах Карпат*, [в:] «Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. Праць», Ужгород, 2000. – Вип. 3. – 110с.

¹² М.Лесюк, *Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району)*, Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2008, с.97-98

очевидно, пов'язане зі словом *гала¹магати* 'базікати', запозиченим з польської мови [ЕСУМ I:457]; *беўка* 'юшка з муки, всяка, некалорійна рідка страва' [НРС:50] – утворення від *беўкати* 'недоречно говорити', яке має звуконаслідувальний характер [ЕСУМ I:158] (подібне значення слова *бевка* фіксує Словник Б. Грінченка – 'пойло для скота, собакъ, болтушка изъ муки, разведенная въ воде' [Грін. СУМ I:36]); *та¹лапаўка*, *талапа¹нина* 'некалорійна, несмачна рідка страва' [СБГ:537] – суфіксальне похідне від *та¹лапати* 'створювати характерні звуки під час ходіння' [НТСУМ III:504].

Натрапляємо на родові назви, які мотивують номінації страв: *тирбаўка* 'рідка некалорійна їжа' [СБГ:545] – похідне від *тирба*.

До цього угруповання належать слова *джур* з 2 ЛСВ: 'каламутна несмачна страва або напій', 'осадок олії' [НРС:107] та *сала¹маха* ЛСВ 4 'переварена їжа'¹³, пор. у полтавських говірках *сала¹маха* 'густий осадок від чогось рідкого' [СПГ:87]. Зрушення у семній структурі слів відбулося внаслідок того, що в народній свідомості зберігся образ слова (його форма), проте забулося значення, пор. *джур*, *жур* [Жел.МНС I:179].

Фонетичні варіанти *дз'ама*, *дз'ема*, *з'ама*, *з'ема* ЛСВ 2 'рідка некалорійна страва' [СБГ:94] запозичені із східнороманських мов; рум. *zeată* 'відвар, сок, соус' [ЕСУМ II:62].

Низку слів мотивує дієслово 'ковтати' з різними характеристиками-конотаціями. Пор.: *хлеста¹виц'а* від *хлест¹тати* *знев.* 'жадібно ковтати'; *с'орбанка* від *с'орбати* 'ковтати, утворюючи звуки'.

У нарисі Данила Харов'юка «Хлиставиця» (1914 р.) йдеться про знущання жандармів, урядників над селянином за те, що він насмілився ловити в Черемоші панську рибу, з якої його дружина хотіла зварити для дітей пісну страву – *хлиставицю*.

Ха¹мула, *хаму¹л'енка* 'розварена рідка страва' – запозичення із західнослов'янських мов; *chatula* розглядають як суфіксальне утворення від *chamati* 'ковтати', звідси *ха¹мул'іти* 'ставати густим' [НРС:265].

Слово *мочка*, *мач'инка* 'рідка страва' – суфіксальне утворення від *мо¹чити*, що має високий ступінь продуктивності [Вл. зап.].

До цієї групи можна зарахувати слово *балан¹да*. *Балан¹да* – вид рідкої мучної страви, всяка погана страва, що споживали її під час голоду: *балан¹да* 'така пісна рідка юшка із води, муки і солі' [Вл. зап.].

¹³ М.Лесюк, *op., cit.*, s.118

Слово *балан¹да* – запозичення з російської мови, яке є результатом видозміни слова *ба¹ланда* ‘лобода, гичка’, що вважають запозиченням з литовської мови; лит. *balanda* ‘лобода’ похідне від литовського *balti* ‘біліти’ [ЕСУМІ:124].

Бур¹да ‘несмачна, некалорійна їжа’ у мовленні діалектоносіїв продовжує своє функціонування, пор. також *бур¹да* [Жел.МНС I:50]. Слово *бур¹да* запозичене через російську мову з татарської; татарське *бурда* ‘каламутний напій, суміш різних рідин’ є утворенням від тюркської основи *bor-* / *bur-* ‘вертіти’ [ЕСУМ I:299].

Сьогодні галицька кухня відроджується, а відповідно до активного вжитку повертаються слова на позначення її складників, утворюються нові номени та адаптуються до говіркових умов запозичені терміни. Лексика на позначення рідких страв, що побутує у прикарпатських говорах, у своїй основі є загальнослов’янського, українського походження, також в її реєстрі побутує велика група регіональних та запозичених іменувань. Родові назви рідких страв засвідчують креативний характер мовомислення діалектоносіїв. Зміни в системі харчування зумовлюють вихід з ужитку окремих давніх номенів цієї тематичної групи та поповнення їх сучасними кулінарними термінами. У контексті культури номенклатура цих назв добре демонструє певну етнічну особливість кожного субетносу Прикарпаття, одночасно показує й те, що нас єднає з іншими українськими етнічними групами та сусідніми європейськими народами. Перспективи майбутніх досліджень вбачаємо в подальших описах інших кулінарних груп термінів, що побутують в окресленому ареалі.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ ЗІ СКОРОЧЕННЯМИ

1. Ар. СЗПг – Аркушин Г. Л. *Словник західнополіських говірок* : у 2 т., Луцьк : Вежа, 2000.
2. СПГ – Ващенко В. С. *Словник полтавських говорів*, Харків : Вид-во Харків. ун-ту, 1960. – 107 с.
3. ВТССУМ – *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2001. – 1440 с.
4. ННП – Габорак М. *Назви населених пунктів Івано-Франківської області : етимологічний словник-довідник*, Івано-Франківськ : Місто НВ, 2014. – 403 с.

5. НПСП – Голубович І. *Народна пожива в Снятинському повіті, Матеріали до української етнології.* – Л., 1918. – Т. XVIII. – С. 48-70.
6. СУМ – Грінченко Б. Д. *Словарь української мови* : у 4 т., К. : Лексикон, 1996.
7. ГГКС – Гуцульські говірки : короткий словник / відп. ред. Я. Закревська, Львів, 1997. – 232 с.
8. ЕСУМ – *Етимологічний словник української мови* : у 7 т. / гол. ред. О. С. Мельничук, К. : Наукова думка, 1982–2012. – Т. I–VI.
9. Жел. МНС – Желехівський Є. *Малоруско-німецький словар* : у 2 т., Львів, 1885–1886.
10. МСЗВГ – Корзонюк М. *Матеріали до словника західноволинських говірок Українська діалектна лексика : зб. наук. праць* / ред. І. Г. Матвіяс та ін., К. : Наукова думка, 1987. – С. 62–268.
11. СГГіБ – Негрич М. *Скарби гуцульського говору: Березови*, Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 224 с.
12. НТСУМ – *Новий тлумачний словник української мови* : у 3 т. / [уклад. : В. Яременко, О. Сліпушко], К. : Аконіт, 2001.
13. ОСБГ – Онишкевич М. Й. *Словник бойківських говірок* : у 2 ч., К. : Наукова думка, 1984. – Ч. I–II.
14. СБГ – *Словник буковинських говірок* / за заг. ред. Н. В. Гуйванюк, Чернівці : Рута, 2005. – 688 с.
15. СІС – *Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання* / С. П. Бибики, Г. М. Сюта; за ред. С. Я. Єрмоленко, Харків : Прапор, 2012. – 623 с.
16. СУМ – *Словник української мови* : у 11 т. / [ред. : І. К. Білодід, А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк та ін.], К. : Наукова думка, 1977.
17. НРС – Шило Г. *Наддністрянський регіональний словник*, Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 288 с. – (Серія “Діалектологічна скриня”).
18. ШГ – Шухевич В. *Гуцульщина. Перша і друга частина. Репринтне видання*, Верховина : Журнал «Гуцульщина», 1997. – 352 с.